

Särskilda anvisningar för förberedande och genomförande av mörkläggnings- av anläggning eller byggnad.

Den 1 december 1944 träder civilförsvarslagen i kraft.

Enligt denna är »ägare av anläggning eller byggnad pliktig att vidtaga nödiga anordningar för anläggningens eller byggnadens mörkläggnings under civilförsvarsberedskap». På grund härav äro fastighetsägare skyldiga att anskaffa och företaga erforderliga åtgärder för att möjliggöra anbringande av den materiel, som kräves för att åstadkomma en fullgod mörkläggnings.

I det följande lämnas anvisningar till ledning vid fullgörandet av denna fastighetsägarnas skyldighet.

Materiel.

Följande materiel kan lämpligen ifrågakomma: träfiberplattor, skivor av plywood, wellpapp och liknande, gardiner och papper av ljustätt material (obs.! att vanliga rullgardiner endast i undantagsfall besitta erforderlig ljusstäthet) samt särskilda mörkläggningslampor och särskilt avskärmad armatur.

Olika mörkläggningsmetoder.

Vid planläggning av mörkläggningsåtgärder, anskaffning av materiel samt företagande av andra förberedelser för mörkläggnings skall hänsyn tagas till nedanstående.

1. Utrymmen, som ej behöva användas efter mörkrets inbrott. I dessa erfordras inga särskilda mörkläggningsanordningar.

2. Utrymmen, som ej kräva ventilation, sedan det blivit mörkt utomhus, eller dagsljus. I dessa utrymmen befintliga fönster kunna förses med permanenta anordningar enligt nedanstående alternativ:

a) träfiberplattor, plywoodskivor, wellpappskivor eller liknande, avsedda att fästas (skruv eller spik) för fönstren antingen på fönsterbågarna eller vägglivet;

b) mörklägningspapper, avsett att fästas medelst tättsittande häftstift på fönsterbågarna;

c) kraftiga, i viss mån splitterskyddande anordningar, avsedda att placeras utanpå väggen (plåtluckor, tråluckor m. m.) eller uppställas väl förankrade tätt utanför fönstret (betongskärmar, lådor med singel eller sand). I det senare fallet skall observeras, att där de splitterskyddande anordningarna, vilka skola göras betydligt större än själva fönsteröppningen, icke sluta tätt intill väggen, erfordras en kompletterande åtgärd för att erinra fullgod mörklägning.

3. **De olika våningarna.** Härvid beaktas dels eventuellt befintliga utrymmen, vilka åsyftas i punkterna 1—2 ovan, dels möjligheten att övertaga av hyresgäst anskaffad mörklägningsmateriel eller begagna honom tillhörig materiel, i vilket fall skriftlig överenskommelse rekommenderas.

Märk: Alla prydnadsgardiner skola under högsta beredskapsgrad nedtagas för att försvåra spridning av eld.

Följande alternativa åtgärder förordas:

a) träfiberplattor, avsedda att tillpassas antingen för fönsteröppningen (fästas på väggen) eller för själva fönstren (fästas på fönsterbågarna). Fäst-anordningarna utgöras upptill lämpligen av falsar (eventuellt beslag), i vilka skivorna skjutas upp, samt vid sidorna och nedtill av lämpliga beslag (fjädrar, skruvögglor e. d.);

b) plywood- eller wellpappskivor, avsedda att tillpassas på motsvarande sätt för festsättande på fönsterbågarna;

c) vid särskilt stora fönster, där det dagliga handhavandet av materielen medför besvär, kan det vara lämpligt, att mörklägningen av vissa delar av fönstret sker permanent, t. ex. genom att för en övre del stadigvarande fästa en träfiber-, plywood- eller wellpappskiva eller mörklägningspapper. Återstående fönsteröppning mörklägges på sätt som möjliggör vädring och dagsljusintag;

d) gardinanordningar utnyttjas för mörklägning. Stor uppmärksamhet skall därvid ägnas tätningen. Så t. ex. skola draggardiner (lång-) fästas vid sidorna samt, om de äro delade, förses med knäppanordningar på mitten, där de även skola »gå om lott».

Rullgardiner böra, om de skola användas för anbefalld mörklägning, löpa i falsar (tillverkade av trä eller plåt) samt kunna fästas i nerdraget läge. Gardinerna skola väl täcka fönsteröppningen;

e) för mindre och lättåtkomliga fönsteröppningar kan enbart pappersavskärmning förekomma. Papperet bör då fästas stadigvarande utmed en sida för att vid behov rullas över öppningen och fästas på enklaste sätt.

4. **Portar och dörrar** kontrolleras med hänsyn till det ljussken, som tränger

ut vid deras öppnande. Där förhållandena äro sådana, att starkt ljus är önskvärt omedelbart innanför desamma, måste ljussluss anordnas antingen — vid större förhållanden — genom uppbyggande av en särskild »förstuga» av t. ex. träfiberplattor, plywood eller liknande eller ock genom upphängande av en enkel draperianordning. I andra fall kan ljuset närmast porten eller dörren dämpas genom avskärmning av själva lampan eller dennas utbytande mot s. k. mörklägningslampa. Se även under 7. nedan.

5. Vissa utrymmen, såsom **lagerlokaler, stallar** o. d., där endast viss fåtalig, med lokalen väl förtrogen personal skall tillfälligtvis uppehålla sig, kunna, där civilförsvarenschefen så medger, mörkläggas genom att ordinarie lampor utbytas mot svaga sådana, varefter varje ljuspunkt avskärmas så, att intet vare sig direkt eller reflekterat ljus går ut genom fönsteröppningarna (eventuellt kunna mörklägningslampor anbringas).

6. **Husnummerbelysning** skall antingen neddämpas så, att numret kan avläsas från endast halva gatans (vägens) bredd, (ljusskenet får dock icke vara synligt på mer än 50 m avstånd) eller släckas.

7. Materiel för avskärmning av **skyltfönster** bör anskaffas i samråd med butiksinnehavaren. Hänsyn bör härvid tagas till att möjlighet bör beredas för någon skyltning.

Små butiker kunna nöja sig med på så sätt avskärmd belysning vid disk (kassaapparat), att intet direkt eller reflekterat ljus går ut genom fönsteröppningarna. Där fönstren under mörker äro helt förskärmade, kan man utöver nyssnämnd belysning ordna med full belysning, som regleras automatiskt genom dörrens öppnande (släckning) och stängande (tändning), varigenom kravet på ljussluss bortfaller.

8. **Utskjutande trappsteg, splitterskydd** o. d., som kunna bli till hinder för trafiken, skola **vitmarkeras**.

Åtgärder i fred.

1. Bestäm vilka metoder, som lämpa sig bäst för byggnadens olika fönster- och dörröppningar. Välj härvid sådana anordningar, som vålla minimum av dagligt besvär och äro hållbara.

2. Anskaffa och tillpassa all för mörklägning erforderlig materiel. Fäst-anordningar, som beräknas taga lång tid att anbringa, uppsättas.

3. Materielen märkes och förpackas lägenhetsvis för förvaring sammanförd inom fastigheten på torr plats (t. ex. vindskontor), där den ej utsättes för skadegörelse. Event. kan materielen mot kvitto förvaras av hyresgäst.

4. Uppgör plan för övriga åtgärder, såsom utbyte av lampor, vitmärkning m. m.

Märk: Under 1—4 avsedda åtgärder skola utföras så fort ske kan.

5. Kontroll av materielen beskaftenhet bör göras en gång årligen.

Åtgärder, då mörkläggningsanbefalles.

1. Materielen fördelas på de olika lägenheterna m. fl. platser och anbringas enligt plan. Därest högsta beredskap anbefallts utan mörkläggningsanbefall, skall mörkläggningsmaterielen likväl fördelas.

2. I utrymmen, där inga särskilda mörkläggningsåtgärder vidtagas, urskrivas alla elektriska lampor. Dörrarna förses med anslag om att rummet icke är mörkläggt.

3. Övriga åtgärder genomföres enligt plan.

4. Kontroll av materielens beskaffenhet och handhavande utföres med täta mellanrum.

Ägare av anläggning eller byggnad är ansvarig för anskaffande och tillpassande av mörkläggningsmateriel ävensom för anskaffande och uppsättande av anordningar för dess anbringande, medan nyttjanderättsinnehavaren skall svara för materielens anbringande och övriga åtgärder för mörkläggningsanbefall.

Vid planläggning av lämpliga åtgärder, kontroll av materielens beskaffenhet och mörkläggningsanbefalls effektivitet samt vid instruktion rörande materielens handhavande bör vederbörande hemskyddsledares medverkan påkallas.

Stockholm i november 1944.

KUNGL. CIVILFÖRSVARSSSTYRELSEN.